

LNS prezidentes apsveikums

Klāt atkal mūsu svētki – Pasauls Nedzirdīgo diena. Man ir liels

prieks šajā dienā sveikt mūsu biedrus un visus pārējos, kuri svin šos svētkus. Šogad svētku devīze ir “Ar zīmju valodu ikviens ir iekļauts!”. Man gribētos, lai ikviens zīmju valodas lietotājs tiešām justos iekļauts – gan mūsu vidū, gan pārējā sabiedrībā. Lai zīmju valoda mūs vieno, nevis šķir!

Šogad pirmo reizi visā pasaulē 23. septembrī svin arī Starptautisko zīmju valodu dienu, kā to oficiāli noteikusi ANO Ģenerālā asambleja. Latvijā šai pašā datumā mēs svinam arī Latviešu zīmju valodas atzīšanas dienu.

Zīmju valoda mums būtu vēl pieejamāka, ja būtu vairāk tulku. Arī pati zīmju valoda jāattīsta. Likums nosaka: „Valsts nodrošina latviešu zīmju valodas attīstīšanu un lietošanu saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem”.

Vajadzētu būt arī valsts finansējumam zīmju valodas attīstībai, bet tā nav. Mums jāpanāk, lai būtu. Tāpat kā esam panākuši daudzās citās labas lietās. LNS nekad neapstājas, ko novēlu arī katram no jums.

Lai mūsu vadmotīvs ir Zentas Mauriņas vārds: “Nevis šaubīties un vilcīnāties, bet rīkoties un uzdrīkstēties!”

Sandra Gerenovska

Labas sekmes visiem, kuri mācās!

Jaunajā mācību gadā Rīgas Internātvidusskolā bērniem ar dzirdes traucējumiem mācās 87 izglītojamie 6 izglītības programmās (attēlā).

Pirmajā klasē mācības uzsākuši 9 skolēni, profesionālās pamatizglītības programmās – 3 audzēkņi. Kopumā skolā šogad uzņemti 14 izglītojamie.

Valmieras Gaujas krasta vidusskolā – attīstības centrā 2018./2019. mācību gadā kopā ir 305 skolēni, to skaitā 143 pirmsskolēni, 162 skolēni.

1. septembrī mācības 1. klasē uzsāka 6 skolēni ar dzirdes traucējumiem; vidusskolas 10. klasē – 3 skolēni. Pirmsskolā mācās 5 bērni ar dzirdes traucējumiem.▲

Skolas direktoru Ivetas Kļaviņas (Valmiera) un Kristiānas Pauniņas (Rīga) raksti būs publicēti nākamajā KS 10. numurā.

Pirmoreiz uz LR Saeimu!

LNS biedriem Edgars Vorslovs ir labi pazīstams, jo savā darbā vienmēr bijis saistīts ar LNS, pildot viņam uzticētus dažādus atbildīgus amatus līdz pat mūsu organizācijas prezidenta postenim. Šobrīd viņš ir LNS valsts deleģēto sociālo palpojumu nodaļas vadītājs.

Pirmoreiz LNS vēsturē LR Saeimas vēlēšanās kā deputāta kandidāts startē Latvijas Zaļo partijas (LZP) izvirzītais nedzirdīgais cilvēks, un tas ir Edgars Vorslovs. “Kopsoli” piedāvā interviju ar viņu!

Tālāk lasiet 6. lpp.

Tiekas Baltijas jaunieši

ES programmas “ERASMUS+” finansētais LNS jauniešu apmaiņas projekts „Baltijas nedzirdīgo jauniešu ceļš” sasniedza savu kulmināciju 20. – 26. augustā Salacgrīvā, viesu namā “Kraukļi”, kur radošās aktivitātēs tikās 33 jaunieši no Baltijas valstīm vecumā no 18 līdz 30 gadiem.

Tālāk lasiet 9. lpp.

Vadības darba kalendārs

LNS PREZIDENTE
SANDRA GERENOVSKA

17. AUGUSTĀ

Kopā ar LNS viceprezidenti Inesi Immuri un valdes locekli Juri Grunduli vizīte Dzirciema aptiekā (*attēlā*), kas atrodas Stomatoloģijas institūtā, – par iespēju tur organizēt nedzirdīgajiem komunikāciju ar aptiekas personālu un institūta speciālistiem, izmantojot attālinātos tulkā pakalpojumus planšetē.

Aptiekā planšetdators būs uz vietas, nedzirdīgajam nevajadzēs ņemt līdzi savu, bet pie speciālistiem gan būs jāņem līdzi sava planšete. Šo iespēju oficiāli tiek plānots atklāt Nedzirdīgo nedēļas ietvaros (27.09).

17. UN 22. AUGUSTĀ

Kopā ar viceprezidentēm I. Immuri un Brigitu Lazdu piedalījās LNS Iepirkumu komisijas sēdē.

21. AUGUSTĀ

Tikšanās ar potenciālajiem Rītausmas telpu nomniekiem.

22. AUGUSTĀ

Kopā ar abām viceprezidentēm B.

Lazdu un I. Immuri piedalījās sapulcē par projekta „LNS darbības stiprināšana” realizāciju.

24. AUGUSTĀ

Kopā ar RC valdes locekli Lilitu Janševsku devās uz pārrunām ar Rīgas Internatīvusskolas bērniem ar dzirdes traucējumiem direktori Kristiānu Pauniņu jautājumā par iespējamu sadarbību ESF projektā.

24. UN 25. AUGUSTĀ

Projekta „LNS darbības stiprināšana – 2018” ietvaros organizēja starptautiskās zīmju valodas apmācības LNS darbiniekiem un LNS RB līderiem.

30. AUGUSTĀ

Vadīja LNS valdes sēdi, kurā valde nolēma pārdot LNS īpašumā esošo māju Daugavpilī, 18. novembra ielā 208 ne mazāk kā par 40 000 eiro. Valde apsprieda arī Nedzirdīgo dienas un Nedzirdīgo nedēļas pasākumus.

Kopā ar LNS viceprezidenti I. Immuri tikās ar VUGD un firmas SASAP pārstāvi par SASAP aplikācijas izmantošanu nedzirdīgajiem komunikācijai ar ārkārtas dienestiem.

3. SEPTEMBRĪ

Kopā ar viceprezidenti B. Lazdu sveica Rīgas Internatīvusskolas bērniem ar dzirdes traucējumu skolēnus jaunajā mācību gadā. Pēc tam piedalījās Rīgas RB valdes sēdē.

5. SEPTEMBRĪ

Kopā ar LNS viceprezidenti B. Lazdu piedalījās seminārā LNS reģionālo biedrību vadītājiem par darbu un organizatoriskiem jautājumiem, kā arī par biedrību konferenču/kopsapulču norisi 2019. gadā.

10. SEPTEMBRĪ

Kopā ar viceprezidenti B. Lazdu tikās ar Ventpils domes un teātra nama „Jūras vērti” vadību par festivāla norisi 2019. gadā. Festivālu tiek plānots organizēt 2019. gada 1. jūnijā.

11. UN 12. SEPTEMBRĪ

Kopā ar LNS viceprezidenti I. Immuri piedalījās Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas sēdēs par Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma grozījumiem.

13. SEPTEMBRĪ

Kopā ar viceprezidenti I. Immuri piedalījās apspriedē Satiksmes ministrijā par Satiksmes noteikumu grozījumiem.

Līdz šim šajos noteikumos un arī citos normatīvos dokumentos tika lietots apzīmējums „invalidi”. Turpmāk tiks lietots „personas ar invaliditāti”. Tika apspriests arī LNS iesniegtais priekšlikums izņemt laukā no MK noteikumiem Nr.279 „Ceļu satiksmes noteikumi” 234. punktu, kas nosaka, ka automobiļiem, kurus vada kurlmēmi vai nedzirdīgi vadītāji, priekšpusē un aizmugurē jābūt piestiprinātai dzeltenai pazīšanās zīmei ar trīs melniem apliem. Šī likuma norma palikusi no Padomju Savienības laikiem un ir diskriminējoša. Klātesošie Satiksmes ministrijas pārstāvji piekrita šo punktu no MK noteikumiem izņemt.

14. SEPTEMBRĪ

Ar viceprezidentēm B. Lazdu un I. Immuri piedalījās Apeirons rīkotajā pasākumā Kronvalda parkā, kur tikās ar pārstāvjiem no Izraēlas, kuri sniedza informāciju par dažādām inovatīvām iespējām iekļaut sabiedrībā personas ar dzirdes traucējumiem. ▲

STARPTAUTISKĀ NEDZIRDĪGO NEDĒĻA

2018. GADA
23. – 30. SEPTEMBRĪ

Sākot no Starptautiskās zīmju valodu dienas (23.09), Starptautiskās nedzirdīgo nedēļas laikā šogad notiek dažādas aktivitātes par tēmu „Ar zīmju valodu ikviens ir iekļauts!”.

Ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas lēmumu Starptautiskās zīmju valodu dienas atzīmēšana, sākot no 2018. gada, turpmāk notiks katru gadu 23. septembrī, lai nostiprinātu zīmju valodas statusu un nedzirdīgo cilvēku tiesības to lietot.

Nedzirdīgo kopienu līdzvērtīgai dalībai un tās iekļaušanai sabiedrībā būtiski nepieciešams, lai zīmju valoda ir pieejama un atbalstīta.

PAMATUZDEVUMI

INFORMĒT

Ietekmēt savu valstu valdības, lai tās veicinātu zīmju valodas (tālāk – ZV) statusa nostiprināšanu, nodrošinātu nedzirdīgo cilvēku iespējas ZV lietošanā

VEICINĀT

Veicināt ZV kā galēji nepieciešamu priekšnosacījumu, lai pilnībā realizētu nedzirdīgo cilvēktiesības

NODROŠINĀT

Sekmēt brīvu piekļuvi pakalpojumiem zīmju valodā, tostarp kvalitatīvai izglītībai, kas ir pamats nedzirdīga cilvēka būtiskai izaugsmei un ieguldījumam starptautiski svarīgu mērķu sasniegšanā

UNIKĀLITĀTE

Veicināt nedzirdīgo cilvēku kopienu perspektīvas kā unikālas minoritātes gan invaliditātes, gan valodu progresa ziņā

VALODU DAUDZVEIDĪBA

Veicināt ZV un nedzirdīgo kultūru to daudzveidībā kā paraugu un kā līdzekli, lai šīs vērtības globāli aizsargātu un saglabātu

SVARĪGI

Uzsvērt ZV kā pilnvērtīgu nedzirdīgo dabisko valodu, kas strukturāli atšķirīga no runas valodas, kurai ZV pastāv līdztekus

SAPRAŠANA

Strādājot ar nedzirdīgiem kopienās, uzsvērt un darbībā integrēt principu „Neko par mums bez mums”

PAMATPRINCIPS

ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām zīmju valoda ir atzīta par līdzvērtīgu runas valodai. ▲

Kā sākās mūsu – Nedzirdīgo diena

Nedzirdīgo diena Jāņa sētā, 1995. gadā 24. septembrī

Latvijas nedzirdīgo kopienu vēstures avotos rodams fakts, ka pirmā Nedzirdīgo diena Latvijā atzīmēta jau 1936. gada 31. maijā.

To noorganizēja Vidzemes Kurlmēmo biedrība Valmieras Kurlmēmo skolā pēc nedzirdīgā sabiedriskā darbinieka Reinholda Bērziņa iniciatīvas. Toreiz Nedzirdīgo diena oficiāli nebija atzīta ne Latvijā, ne pasaulē.

Pirmais Pasaules nedzirdīgo kongress notika 1951. gadā Romā, un tajā nolēma visas nedzirdīgo organizācijas apvienot Pasaules nedzirdīgo federācijā (WFD). **Bet WFD kongresā 1958. gadā pieņemts lēmums par Nedzirdīgo dienas atzīmēšanu katru gadu septembra pēdējā svētdienā.**

1990. gadā Pasaules nedzirdīgo diena pirmoreiz parādījās Latvijas kalendāros, bet to jau padomju laikā atzīmēja mūsu biedrību klubos un "Rītausmā".

Notika tematiski izglītojoši pasākumi un atpūtas vakari par godu šai dienai, tika sveikti aktīvākie biedri. Piemēram, "Kopsoli" rīkoja akcijas ar sponsoru dāvāto balvu izlozi, publicēja aprakstus par nedzirdīgo dzīvi no ārzemju preses. Izsūtīja rajonu nodaļām (tagad – biedrības) metodiskos materiālus par to, kā varētu šo dienu atzīmēt.

Arī citos nedzirdīgo nodaļu klubos organizēja līdzīgus pasākumus, veltīti Nedzirdīgo dienai, piemēram, Daugavpilī šaha ātrspēles turnīrs, Rēzeknē – pārējiem par paraugu cildināja biedrus, kas apzinīgi pilda savus pienākumus.

Klubos rīkoja kopējus mielastu galdus, dejas, rotaļas un dažādas sacensības. Rīgas nodaļa 1965. gadā sarīkoja motokrosu, bet 1966. gadā pulcējās kopā jau-

nās atpūtas pilsētiņas atklāšanā Dzirnuragā. Liepājā notika makšķerēšanas sacensības, Alūksnē šaušanas turnīrs, loterija, Valmierā ražas skates, dažādas sporta aktivitātes un noslēgumā atpūtas vakars ar izklaides programmu utt.

Valmierieši šai dienā pilsētas kapos apciemo tur dusošo nedzirdīgo kapu kopiņas, arī mūsu dzejnieka Rietekļa (pseidonīms – Vakara zvaigzne) – dzejoļa "Še, kur līgo priežu meži!" autora kapavietu. Ar laiku tas kļuva par LNS skaistu tradīciju – LNS biedrību apvienotais pašdarbnieku koris to vienmēr dzied zīmju valodā Nedzirdīgo dienas noslēguma koncertā.

Pasākumi turpinājās arī **1995. gadā** Jāņa sētas pagalmā – tos pirmo reizi sarīkoja brīvā dabā ar pašdarbniekiem no visām Latvijas malām. Pēc tam sekoja Vērmanģdārzā, Latviešu biedrības nams, Kongresu nams, pašu Elvīras ielas pagalmā, Dzintaru koncertzālē un nu jau vairākas reizes arī "Rītausmā".

Publikācijas "KS" liecina, ka Nedzirdīgo nedēļā LNS mākslinieku kopa "Cerība" palaiķam piedāvā nedzirdīgo autoru mākslas darbu izstādi. Var skatīt arī foto izstādi, skatīt prezentāciju materiālus par LNS lielāko projektu realizāciju un iepazīties ar jaunumiem surdotehnikas jomā, kā arī uz vietas izmantot konsultanta pakalpojumus.

Pasaules Nedzirdīgo dienu LNS tagad vienmēr svin ar bagātu un plašu programmu – ir uzstājušies visi reģionu biedrību pašdarbnieki, audzēkņi no Valmieras,

Rīgas un Daugavpils skolām, no Rīgas Raiņa 8. vakara (maiņu) vidusskolas, no Nedzirdīgo jauniešu organizācijas, kā arī mazie bērnu dārznieki, ir uzņemti arī viesi no citām valstīm. Cilvēki satiek vecos draugus un iegūst jaunus, cits citu sveic Nedzirdīgo dienā, izbauda kultūras sniegumu un kopā būšanas prieku.

Nedzirdīgo dienas koncertam katreiz dots skaists, vienojošs nosaukums, piemēram "**Mēs – sabiedrības daļa**", "**Dziedošās rokas**", "**Latvija – mūsu zeme klusumā**", "**Mūsu svētki mūsu mājās**", "**Klusuma pasaules klusuma diena**" u.c.

Koncertā iekļautas melodeklamācijas, tautas dejas, drāmas uzvedumi, estrādes dejas, poēzijas, deju un kustību uzvedumi, humoristiski skeči, pantomīmas, izrādes.

2009. gadā WFD oficiāli apstiprina Nedzirdīgo nedēļas atzīmēšanu, un no 2016. gada LNS īsteno to nedēļas devīzi/vadmotīvu, ko Pasaules nedzirdīgo federācija iesaka lietot visā pasaulē.

Piemēram, 2016. gada nedēļas devīze bija "**Ar zīmju valodu esmu vienlīdzīgs**", 2017. gada – "**Ar zīmju valodu pilnīga iekļaušanās sabiedrībā**", 2018. gada nedēļas vadmotīvs – "**Ar zīmju valodu ikviens ir iekļauts**".

LNS vienmēr ir atsaukusies WFD aicinājumam un tagad atzīmē Nedzirdīgo dienu ar plašu un daudzpusīgu programmu nedēļas garumā. ▲

Materiālu sarūpēja Līga Pauniņa

Interesanti fakti no Nedzirdīgo dienu programmām:

1995 – Pirmo reizi LNS sarīko tās svinēšanu ārpus telpām, zem klajas debess – Jāņa sētā brīvā dabā

1999 – Vērmanģdārzā koncertu pirmoreiz vada nedzirdīgā pašdarbiece Māra Platace (Lasmane), pēc tam seko Elfa Zariņa, Raivis Tīdemānis, Kārlis Novickis, Irina Kristoforova un citi

2002 – Progresīvā centriskā partija uzdāvina 1100 latu čeku mūzikas iekārtas iegādei

2003 – Tikšanās ar filmas "Romeo un Džuljeta" režisoru Viesturu Kairišu, galveno lomu tēlotājiem nedzirdīgajiem Ritu Fedotovu un Armandu Slemperu

2010 – LNSF un toreizējais Rīgas "Nedzirdīgo sports" piedāvā savas aktivitātes: virves vilkšanu telpās, šautriņu mešanu maziem, futbolmaču ar Rīgas Domes deputātiem Dzintaru pludmalē

2011 – Svinības Elvīras ielas māju pagalmā ar radošām darbnīcām lieliem un maziem, pavāru konkursu un jaunā Rehabilitācijas centra apskatu

2015 – Doma laukumā ģipša publiskais pasākums – zibakcija "Vai tu mani dzirdi", veltīts zīmju valodas popularizēšanai

Diskusijā par izglītību nedzirdīgiem bērniem piedalās valsts institūciju, pirmsskolas iestāžu un skolu pārstāvji

2016 – Nedzirdīgās zviedru zīmju valodas skolotājas Alīnas Bergmanes lekcija par nedzirdīgo kultūru un tās atšķirībām no dzirdīgo kultūras

2017 – Tikšanās ar nedzirdīgo vieslektoru Arkādiju Belozovski no ASV un somu valodnieci Ritvu Takinenu.

Pirmo reizi raidījumu tulkošana zīmju valodā Rīgas TV24 kanālā.

"Jauno vārdu nozīme jāizskaidro..."

Šogad 23. septembrī pirmo reizi visā pasaulē svinēs ANO oficiāli noteikto Pasaules zīmju valodu dienu.

Kādā situācijā Latvijā pašlaik ir zīmju valoda – par to uz sarunu KS aicināja Rehabilitācijas centra Zīmju valodas attīstības nodaļas (ZVA) vadītāju Lilitu Janševsku.

Ko šobrīd ZVA nodaļa var darīt zīmju valodas attīstībā un pilnveidošanā?

TV zīmju valodas tulkiem un videoziņu stāstītājiem (moderatoriem) palīdzēt atrast atbilstošāko zīmi un ar to iepazīstināt sabiedrību. Organizēt zīmju valodas kursus gan interesentiem, gan tulkiem, kvalifikācijas celšanas kursus vai tematiskus seminārus, kā, piemēram, šogad pavasarī pirms Olimpiskajām spēlēm.

Šobrīd diemžēl mums nav jaunu projektu un nav pastāvīgi darbojošās zīmju valodas darba grupas, kuru parasti veidojam kāda projekta īstenošanai. Daudzi vēl joprojām kļūdaini mūsu ZVA nodaļu uzskata par Zīmju valodas centru.

Ļoti vēlama ir labās prakses pārņemšana zīmju valodas mācīšanās (gan dzirdīgiem, gan dzirdi zaudējušiem, gan bērniem).

Kā veicas jaunu zīmju ieviešana atbilstoši jauniem vārdiem? Vai praksē jālieto svešvārdi, kas ienāk valodā, vai arī jāmeklē tiem līdzīgie latviešu literārajā valodā?

Šajos vārdos ietilpst gan jauni vārdi latviešu valodā, gan aizguvumi/svešvārdi no citām valodām. Piemēram, kā būs zīmju valodā: videoziņu moderators – ziņu stāstītājs zīmēs? Vai ļoti aktuālie – monitorings, biznesa inkubators – un citi? Mākslīgi izdomāt vārdam zīmi ne vienmēr būs tas labākais.

Noteikti jāmeklē līdzīgi vārdi latviešu literārajā valodā. Mūsu videoziņu stāstītāji jau bieži vien šos svešvārdus cenšas izskaidrot vai aizstāt ar citu līdzīgu.

Šobrīd daudzi, arī žurnālisti, valstsvīri un amatpersonas, grēko, lietojot svešvārdus nevietā. Nedzirdīgais var nezināt vai neizprast svešvārda jēgu, tāpēc tulkiem vajadzētu to

zināt un paskaidrot. **Vārdus jālieto latviski.**

Kā tulkot Brexit, harisma vai, piemēram, barista ... kiberkarš, hibrīdkarš un citi? Jāizskaidro to nozīme!

Kā varat raksturot jauno zīmju valodas tulku paaudzi, kas sāk strādāt pēc SIVA koledžas beigšanas?

Zīmju valodas tulku skaits RC ir nepietiekams. Bieži vien jaunie tulki saņem atteikumus no klientiem, viņiem pārmet nepietiekamas zināšanas latviešu un latviešu zīmju valodā, krievu valodas un krievu zīmēs.

Protams, jaunajiem tulkiem vēl daudz jāmacās, jāpapildina zīmju krājums, bet kur lai viņi turpina, papildus mācās, apgūst iemaņas un jaunas zīmes? Koledža īsā laikā divos gados nav iespējams apgūt pilnīgi jaunu valodu un kultūru. Studentiem nepieciešama praktiska komunikācija nedzirdīgo sabiedrībā.

Vajadzīgs laiks un zīmju valodas vide, lai saprastu, kā tas var būt, ka vienam vārdam tiek lietotas dažādas zīmes. Vai, piemēram, vārdiem *kalps* un *pakalpojums* vienāda zīme = kalps. Vārdam *raksturot* (novērtēt, aprakstīt) lieto to pašu zīmi kā vārdam *raksturs*, bet nozīme cita. Cits piemērs – *soda* vai *sods*...

Dažiem klientiem jāmaina attieksme pret tulku, citādi mēs pazaudēsim daudzus labus tulkus tieši klientu attieksmes dēļ!

Klientiem nevajadzētu atgrūst jaunus tulkus, bet būt saprotošiem, pretimnākošiem.

Vai situāciju uzlabotu SIVA iecere veidot studiju programmu, kur jāmacās 4 gadi?

Noteikti, jā. SIVA sadarbībā ar **Rīgas Straidņa universitāti** uzsākusi bakalaura studiju programmas "Zīmju valodas tulks" izveidi.

Bet nevis ar valodniecības, bet gan ar so-

ciālā darba novirzienu. Jāpajautā – kāpēc Latvijā zīmju valodas tulka profesijas prestižu vēlas pazemināt? Saskaņā ar profesiju klasifikatoru tulki, tulkotāji ir atsevišķā grupā (kods 2643) kopā ar valodniekiem, lingvistiem. Piemēram, mūsu kaimiņi igauņi zīmju valodas tulkus pielīdzina svešvalodas tulkiem, arī citās valstīs tā ir.

Mums diemžēl nav izstrādāti zīmju valodas prasmju līmeņi un būtu jāpārstrādā vērtēšanas kritēriji.

Vai latviešu nedzirdīgo zīmju valodas statuss pietiekami nostiprināts un nekas nav jāpapildina likumdošanā?

Katra valsts dažādos veidos atzinusi nacionālo zīmju valodu likumdošanas līmenī, sākot ar ierakstu valsts Konstitūcijā līdz norādēm Invaliditātes likumā. Citas to iekļauj Izglītības un valodas likumā vai arī īpašos likumdošanas aktos par zīmju valodas atzīšanu.

Šobrīd Latvijā zīmju valoda iekļauta Valsts valodas likumā, vēl vajadzētu – Izglītības likumā. Visiem speciālistiem, kas strādā ar nedzirdīgajiem jābūt skaidrai izpratnei par zīmju valodas vietu un nozīmi, kā arī nedzirdīgo tiesībām.

Ko valsts varētu darīt zīmju valodas attīstībai?

Sagatavot zīmju valodas skolotājus. Jāizstrādā zīmju valodas mācību programmas atbilstoši līmeņiem, lai būtu skaidrs, kas kurā līmenī būtu jāzina un jāprot atbilstoši valodu Prasmju līmeņiem (CEFR). Vajadzīga dažādu zīmju valodas apguves materiālu, arī spēļu izstrāde.

Katra valsts ir atbildīga par visu tās iedzīvotāju lietotajām valodām, un tai jāveic mērķtiecīgi pasākumi valodu saglabāšanai un attīstīšanai.

Vajag izveidot un finansēt **pastāvīgi** darbojošos zīmju valodas izpētes nodaļu kādā no augstskolām vai Valsts valodas aģentūrā.

Valdībai jāievēro norāde ANO Konvencijā par zīmju valodas izmantošanu arī **izglītības procesā** – nedzirdīgiem, it īpaši bērniem, izglītība jāsaņem ar vispiemērotāko komunikācijas veidu un līdzekļu palīdzību – tāpat zīmju valodā.

Paldies par atbildēm, un – ko teiksiet nobeigumā?

Vēl ir daudz ko darīt. LNS neatlaidīgi jācīnās par zīmju valodas statusu likumdošanā, nedzirdīgo vienlīdzību dažādās sociālās jomās, arī pieejamību.

Labs piemērs! Austrijas Nedzirdīgo federācijai ir pat izdevies panākt austriešu zīmju valodas iekļaušanu Pasaules nemateriālās kultūras mantojuma sarakstā. ▲

Zigmārs Ungurs

Foto: Juris Grundulis

Pasākumu finansiāli atbalsta Sabiedrības integrācijas fonds
no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

LNS projekts "LNS darbības stiprināšana - 2018"
Projekta līguma identifikācijas Nr. 2018.LV/NVOF/DAP/MAC/026/17

Iepazīst saziņu starptautiskajās zīmēs

Projekta „LNS darbības stiprināšana – 2018” ietvaros 24. un 25. augustā notika divu dienu nodarbības starptautisko zīmju valodas prasmju paaugstināšanā un to pielietojumā dažādās situācijās. 16 stundu nodarbības 19 dalībniekiem novadīja nedzirdīgs tulks Arūnas Bražinskas no Lietuvas.

Darbības norisi vērtē tās dalībnieki!

INESE IMMURE, LNS viceprezidente: “Darbība bagātināja mūsu izpratni par zīmju valodām. Priecē, ka bija piesaistīts ļoti ziņošs, pieredzes bagāts nedzirdīgais lektors no Lietuvas. Viņam īsā laikā ļoti veiksmīgi izdevās vairot mūsu zināšanas par starptautisko zīmju izcelšanos, attīstību un nozīmi mūsdienās.

Darbību Arūnas vadīja tik aizrautīgi, ka visi uzmanīgi sekojām katrai viņa parādītajai zīmei. Apbrīnojama bija viņa spēja vadīt darbību tā, ka visu sapratām, kaut arī Arūnas ir lietuviešu zīmju valodas lietotājs, bet mēs sazināmies latviešu zīmju valodā.

Nodarbībās apguvām starptautisko zīmju alfabētu un daudzas svarīgas zīmes, ko izmanto nedzirdīgie starptautiska mēroga tikšanās reizēs – konferencēs, kongresos, semināros, sporta sacensībās.

Lektors uzsvēra: lai apgūtu starptautiskās zīmes, vispirms labi jāzina savas valsts zīmju valoda un jāņem vērā katras valsts kultūras īpatnības. Arūnas atgādināja, ka sākotnēji starptautiskās zīmes sauca par “gestuno”, kas ir žesti.

Lietuvieši paši nedzirdīgo zīmju valodai par veiksmīgāku apzīmējumu uzskata – “gestu kalba”, tas ir, “žestu valoda”, jo termins “zīmju valoda” rada pārpratumus – cilvēki domā, ka runa par dažādām citām zīmēm, kā, piemēram, ceļazīmēm.

Savukārt Latvijā ir otrādi – agrāk mums bija latviešu žestu valoda, vēlāk pārgājām uz “latviešu zīmju valoda”, lai sabiedrība neuzskatītu, ka nedzirdīgo zīmju valoda ir tikai žesti.

Pārrunājām arī, kas ir “bilingvālisms” jeb divvalodība nedzirdīgiem cilvēkiem, un iepazīnāmies ar “CEFR” – Eiropas Vienotās valodu prasmes līmeņa noteikšanas sistēmu.

Arūnas aicināja padomāt, vai Latvijā zīmju valodai ierādīta pienācīga vieta. Piemēram, cik stundas zīmju valodas apguvei atvēlētas nedzirdīgo skolā? Latviešu valodai to ir daudz vairāk. Parastā atbilde – vairāk nevajag, jo

nedzirdīgie jau tāpat savas zīmes zina.

Tad uzreiz rodas pretjautājums: kāpēc daudz stundu atvēlēts latviešu valodas apguvei dzirdīgiem bērniem – viņi taču arī to valodu tāpat zina! Un rezultāts ir tāds, ka nedzirdīgie bērni nespēj zīmju valodā brīvi nodeklamēt, piemēram, dzejoli Salatētim, ko spēj nedzirdīgie bērni ASV.

Šī darbība patiesi bagātināja visu LNS biedrību līderu izpratni par zīmju valodām un to nozīmi nedzirdīgo un dzirdīgo cilvēku dzīvē. Paldies par šo iespēju!

JURIS GRUNDULIS, LNS valdes loceklis: “Šajā darbībā piedalījies, lai atsvaidzinātu zināšanas par starptautisko zīmju valodu, jo pēdējo reizi to lietoju 2013. gadā Turcijā. Uzzināju jaunumus par starptautiskajām zīmēm dažādās jomās, piemēram, lietišķajā komunikācijā, pilsoņu tiesībās un pienākumos utt. Lektors Arūnas Bražinskas prezentācijā parādīja savu darba karjeru un veikumu nedzirdīgo zīmju valodas izpētē – izcili!”

AGITA INTSONE, latviešu zīmju valodas speciāliste: “Šāda veida darbībā piedalījos pirmo reizi... Ļoti patika atraktīvais lektors – nevienu mirkli nebija garlaicīgi.

Interesantās nodarbības nāca par labu arī pašas spēju un varēšanas iepazīšanai. Man patika uzdevumi un spēles komandu darbā. Kopīgās nodarbībās veidojās labi savstarpējie kontakti.

Šādā projektā vēlētos piedalīties vēl! Paldies visiem, kas to sarīkoja un atbalstīja.”

ILZE JAUNZEME, LNS Liepājas RB valdes locekle: “Pirms šīs darbības domāju, ka diena vilksies, klausoties garu lekciju. Bet rezultāts šoreiz bija pavisam citāds – nodarbības bija interesantas un turpmākam darbam tika iemesta “sēkliņa” mūsu laucīņā ar domu: lai tā labi tālāk augtu, tā rūpīgi jākopj. Tātad iedots pamats tālākai pilnveidei praksē...”

Aizdomājos, cik nozīmīga ir nedzirdīgo zīmju valoda gan dzirdīgiem cilvēkiem, gan nedzirdīgiem cilvēkiem. Zīmju valodu var

pielietot visi – arī dzirdīgie, arī lieli un mazi.

Lai kaut ko pateiktu, svarīgi apgūt starptautisko zīmju alfabētu un nedaudz pārvaldīt arī angļu valodu.

Manuprāt, arī turpmāk šāda veida darbības būtu ļoti noderīgas, noteikti pieaicinot arī surdotulkus, kuriem arvien biežāk nākas tikties ar nedzirdīgajiem cittautesiem.”

MĀRA LASMANE, LNS valdes locekle: “Vairākas reizes esmu piedalījies Eiropas Zīmju valodas foruma nedzirdīgo tulkus apmācībās un tur jau labi iepazīnu starptautiskās zīmes.

Šajā darbībā man bija ļoti interesanti uzzināt tieši par starptautiskās zīmju valodas vēsturi – kā radās pilnveidojās un attīstījās zīmes un nedzirdīgo kultūra.

Otrkārt, mani vienmēr interesē, kā apmāca zīmes skolās un bērnudārzos citās valstīs.

Interesanta bija tabula, ar kuru katram pašam vajadzēja novērtēt, kādā līmenī viņš apguvis latviešu zīmju valodu.

Labā ideja bija katram nofilmēties, parādot starptautiskajās zīmēs kādu mazu stāstiņu un pēc tam savu prasmī analizēt un novērtēt.

Piekrītu lektoram: pirmām kārtām mums svarīgi apzināt nedzirdīgo kultūru un perfektu apgūt savu dzimto – latviešu zīmju valodu, tikai pēc tam sekmīgi varēsim sazināties starptautiskajās zīmēs.

Raksts ievietots saīsinātā versijā. Pilns teksts – www.lns.lv/projekti ▲

Raksts ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Par raksta saturu atbild biedrība “Latvijas Nedzirdīgo savienība”.

LNS Informācijas nodaļa
Foto: Juris Grundulis

Sākumu lasiet 1. lpp. "Pirmoreiz uz LR Saeimu kandidē LNS biedrs"

Kā sākās jūsu sadarbība ar Latvijas Zaļo partiju? Kā sadarbība izpaudās?

Sadarbībai ir gara vēsture – ar LZP tā sākās 2010. gada rudenī, kad mani ar LZP valdes priekšsēdētāju Edgaru Tavaru iepazīstināja LNS biedrs Pēteris Kursītis, sakot, ka ir viens politiķis, kurš vēlas palīdzēt nedzirdīgajiem un gribot zināt vairāk par mūsu problēmām.

Toreiz Tavera kungu iepazīstināju ar problēmām, ar kurām saskaras nedzirdīgas personas. Viena no aktuālākajām bija iekļaušanās darba tirgū, kur konkurētspēju ierobežoja profesionālās izglītības neesamība. Tolaik valsts, aizbīdinoties ar finanšu trūkumu, gadu no gada atlika zīmju valodas tulka pakalpojuma nodrošināšanu profesionālās izglītības ieguves procesā.

Tavars, uzzinājis pakalpojumam nepieciešamā finansējuma apjomu gadā, sadusmojās un teica, ka valsts to var atrast, jo apmēram tikpat izmaksā Nacionālās bibliotēkas būvlaukuma apsardze mēnesī. Viņš apsolīja palīdzēt, un pēc dažām dienām sekoja zvans, lai rakstot oficiālu vēstuli Labklājības ministrijai. Un tā no 2011. gada septembra personām ar dzirdes invaliditāti profesionālās izglītības procesā ir pieejami zīmju valodas tulka pakalpojumi.

2013. gadā no LZP man piedāvāja iesaistīties politikā un kandidēt Rīgas domes vēlēšanās, ko arī izmantoju. Togad zaļie nepārvarēja 5% barjeru, bet mans ieguvums bija šāda pirmā pieredze. No tā gada man atmiņā palikusi LZP prognoze, ka nav tālu laiki, kad cilvēkiem apniks "ķīmija un plastmasa", un viņi pieņems zaļo vērtības par tīru dabu un pārtiku. No tā laika man Skype profilā stāv zaļo sauklis "Domā zaļi, dzīvo zaļi!". Vēl sekoja negaidīta zaļo jauniešu dāvana – medus burciņas Ziemeļsvētkos mūsu gulošajiem pensionāriem.

Visus šos gadus uzturēju daudz maz regulārus sakarus ar Tavaru, viņš vienmēr apjautājās, vai nepieciešama kāda palīdzība, bet es atbildēju, ka gribu parādīt, ka paši varam atrisināt savas problēmas, un palīdzību lūgšu tad, kad ar saviem resursiem tas nebūs iespējams. Ar LZP politisko atbalstu 2015. gadā izdevās veiksmīgi noorganizēt Eiropas Nedzirdīgo savienības (EUD) semināru un ģenerālo asambleju un LNS iegādāties mūsdienu tehniku un aprīkojumu informācijas nodrošināšanai zīmju

valodā.

Kā notika jūsu iekļaušana Zaļo un zemnieku savienības (ZZS) Saeimas deputātu kandidātu sarakstā?

ZZS kandidātu sarakstu veido šajā savienībā ietilpstošo partiju izvirzītie kandidāti. Manu kandidatūru izvirzīja LZP. Piedāvājums man bija neliels pārsteigums, jo neesmu LZP biedrs, bet šajā partijā ir vairāk nekā 800 biedru. Nebija arī tādas prasības iestāties LZP, lai būtu kandidātu sarakstā. Manai piekrišanai kandidēt bija vairāki apsvērumi – nedzirdīgie

Tikšanās Rītausmā ar nedzirdīgo tautu 2018. gada 22. augustā

...panākt, lai personām ar invaliditāti nenāktos saskarties ar attieksmes un apkārtējās vides šķēršļiem, kas ierobežo vienlīdzīgas iespējas

deputāti Eiropas Parlamentā, Austrijas un Ungārijas parlamentos, Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas priekšsēdētājas Aijas Barčas EUD seminārā izteiktais aicinājums man "nākt strādāt uz Saeimu" un arī LNS biedru ieteikumi kandidēt uz Saeimu. Protams, es nekandidētu no politiskā spēka, kura pamatnostādnes un ideoloģija būtu pret manu personīgo pārliecību.

Jūs tāpat piekritāt kandidēt. Kāda būs jūsu politiskā nostādne Saeimā ievēlēšanas gadījumā? Galvenās pamatlīnijas?

Es kandidēju no Zaļo un zemnieku savienības saraksta, un ievēlēšanas gadījumā manas politiskās nostādnes balstīsies uz šī politiskā spēka programmu 13. Saeimas vēlēšanām. Turpmākai Latvijas labklājības celšanai tajā izvirzītas trīs prioritātes – vienlīdzīgas iespējas visiem, tautsaimniecības attīstība un valstiskuma stiprināšana.

Ilgus gadus jau esmu "politiķis", būdams viens no nedzirdīgo kopienas līderiem. Kan-

didēju, jo uzskatu, ka ar savu pieredzi un zināšanām varu dot ieguldījumu tādas vides izveidē, kur personām ar invaliditāti nenāktos saskarties ar attieksmes un apkārtējās vides šķēršļiem, kas ierobežo vienlīdzīgas iespējas. Īpaši pievērsīšos sociālajai jomai, ko pārzinu vislabāk, akcentu liekot uz ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām normu pilnvērtīgu ieviešanu Latvijā.

Principu "Neko par mums bez mums!" politiķi vislabāk ievēros, ja viņi ikdienā redzēs personu, kas sazinās zīmju valodā, tas ir, mani, un tad arī, apspriežot un pieņemot likumus, aizdomāsies par to ietekmi uz personām ar invaliditāti.

Vai jūs varētu arī pats (ievēlēšanas gadījumā) iniciēt kādus jaunus likumprojektus?

Manā skatījumā ne vienmēr vajadzīgi jauni likumprojekti, mums to likumu jau tā ir daudz, dažreiz pietiek ar grozījumiem vai papildinājumiem esošajos likumos. Katram politiskajam spēkam ir savas prioritātes, tā ka politika ir arī kompromisu māksla, jāatrod iesaistītajām pusēm pieņemami risinājumi ar finansiālu segumu likuma normu realizācijai.

Bet Latvijā likumos ir normas, kuru realizācijai finansējums netiek piešķirts, kaut vai šis piemērs no Valsts valodas likuma 3. panta, ka valsts **nodrošina latviešu zīmju valodas attīstīšanu**, – diemžēl kopš likuma stāšanās spēkā valodas attīstīšanai valsts budžeta finansējums netiek nodrošināts.

Manuprāt, lielas grūtības nebūtu arī radīt sistēmu personu ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanai, kur darba devējiem tā būtu "pātaga" – nosakot kvotas personu ar invaliditāti pieņemšanai darbā attiecīgi uzņēmuma lielumam, kuru neizpildes gadījumā būtu jāmaksā soda nauda, kas savukārt tiktu novirzīta atbalstam jaunu darbavietu radīšanai personām ar invaliditāti.

Bet kā "burkāns" būtu – noteikts finansējuma apjoms darbavietu pielāgošanai un nodokļu atvieglojumiem (piemēram, darba iespējas lapu apmaksai, jo īslaicīgi bieži slimojošas personas ir liels finansiāls slogs darba devējam).

Paraugu personu ar invaliditāti nodarbinātības jomā jāradā publiskajam sektoram, tāpēc

Sākumu lasiet iepriekšējā lpp.

pirmām kārtām piedāvātā sistēma ieviešama valsts un pašvaldību iestādēs, valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās.

Vai nedzirdīgajiem vajadzētu būt politiski aktīvākiem? Vai regulāros informatīvajos pasākumos viņiem vajadzētu vairāk skaidrot politiskos jautājumus?

Gudri runāt un citus kritizēt mēs protam ikviens, bet, kad kaut kas jāizdara, kaut kur tie runātāji un kritizētāji pazūd. Uzskatu, ka pašiem aktīvi jāiesaistās savu ideju realizēšanā. Ar gudru frāžu runāšanu, gaidot, kad citi kaut ko izdarīs, nebūs līdzēts. Politika, vienkāršiem vārdiem sakot, ir pasākumu kopums, kad, dažādiem apstākļiem mijiedarbojoties, tiek nodrošinātas kopienas vai kādas citas iedzīvotāju grupas vajadzību realizācija.

Kas cits ja ne mēs paši zinām, kas mums vajadzīgs un ko vēlamies sasniegt! Tāpēc jau jābūt politiski aktīviem, lai "esam redzami" un lai arī pārējā sabiedrība zina, ka viņu vidū ir nedzirdīgi cilvēki ar savām vajadzībām. Jāiestājas par principu **"Neko par mums bez mums!"**.

Par politisko jautājumu skaidrošanu – cik cilvēku, tik viedokļu. Katram ir savs skatījums uz politiskajiem procesiem, un no šī skatpunkta tiek pasniegta informācija. Katra viedoklis veidojas, balstoties uz savu izglītības līmeni un pieejamās informācijas apjomu.

Informācijas nekad nevar būt par daudz – jo vairāk, jo labāk, bet ir tāds termins kā *informācijas pratība* – tā ir prasme analizēt dažādu informācijas avotu sniegto informāciju un uz šīs analīzes pamata veidot savu viedokli un turpmāko rīcību. Mūsdienās, sociālo tīklu laikmetā informācijas pratībai ir ļoti liela nozīme.

2000. gada 1. septembrī stājās spēkā Valsts valodas likums, ar kuru Latvijas valsts apņēmas nodrošināt latviešu zīmju valodas attīstīšanu un lietošanu saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem. Kā jūs kā vērtējat zīmju

valodas pozīcijas pirms 18 gadiem un tagad? Kas ir panākts?

Šo gadu laikā situācija ir mainīta uzlabojusies zīmju valodas lietošanā saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem. Lielā mērā tas ir arī ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām nopelnis, kas Latvijā stājās spēkā 2010. gada 31. martā. Protams, arī pašiem bija jāpastrādā ar politiķiem.

Labi atceros, ka pagāja pieci gadi no sarunu ar politiķiem sākuma līdz brīdim, kad tika ieviestas pašreizējās normas.

Kopš 2011. gada septembra ir iespēja izmantot zīmju valodas tulku pakalpojumus visos profesionālās izglītības ieguves līmeņos līdz 360 stundām gadā, un kopš 2013. gada janvāra saskarsmei ar citām fiziskām un juridiskām personām pieejami zīmju valodas tulku pakalpojumi līdz 120 stundām gadā. Varbūt vēl atceraties, ka līdz tam bija pieejamas vidēji 3 stundas gadā!

Latvijas Televīzijā, lai arī nelielā apjomā, pieejami ziņu un citi raidījumi ar tulkojumu zīmju valodā, valsts piešķīrusi finansējumu arī LNS gatavotajām videoziņām zīmju valodā.

Arī sabiedrības attieksme mainījies, vairs tikpat kā nemaz uz mums sabiedriskajās vietās nerāda ar pirkstiem, ja sazināties zīmju valodā. Pat gluži otrādi, sāk novērtēt mūsu valodu – daudzi jaunieši interesējas par to.

Kas vēl jāizdara pirmām kārtām?

Manā skatījumā prioritāri jānodrošina iespēja nedzirdīgajiem bērniem iegūt kvalitatīvu izglītību zīmju valodā. Tas ir pamats visai turpmākajai dzīvei, jo tikai ar labu izglītību var vienlīdzīgi konkurēt darba tirgū, gūt ienākumus, lai apmierinātu savas vajadzības un pilnvērtīgi iekļautos sabiedrībā.

Zīmju valodas pozīcijas likumdošanā nostiprinātas jau minētā jās Valsts valodas likumā. Valsts apņēmusies "nodrošināt zīmju valodas lietošanu saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem". Bet šīs likumā noteiktās normas nodrošināšanu pašlaik apgrūtinā gan pedagoga ar zīmju valodas prasmi, gan zīmju valodas tulku trūkums. Šo darbinieku nodrošināšanai būs

nepieciešams politisks atbalsts.

Un protams – mūsu visu sāpju bērns ir informācijas pieejamība. Jāpanāk, lai sākotnēji vismaz sabiedriskajā televīzijā (LTV) visa sniegtā informācija būtu pieejama arī nedzirdīgajiem skatītājiem.

EDGARS TAVARS, LNP valdes priekšsēdētājs: Man ir liels gods un prieks, ka mums ar Edgaru

Vorslovu izveidojušās tik konstruktīvas attiecības. Reti izdodas satikt tik loģiski domājošus, izglītotus un ar tik lielām darba spējām apveltītus cilvēkus, kāds ir Edgars!

Man nedzirdīgo cilvēku problēmas nav svešas no bērnības, jo mana māte – Alma Tavare ilgus gadus strādāja par pedagogu nedzirdīgo skolā. Savukārt jau pēc gadiem, kad strādāju privātajā sektorā, savā darba kolektīvā iekļāvu arī cilvēkus ar dzirdes problēmām, kuri man arī iemācīja zīmju valodas pamatus, tādēļ man

jau gadiem nav īpašu problēmu sazināties ar zīmēm pamatlīmenī. Attiecīgi mana iepazīšanās ar Edgaru Vorslovu bija tikai loģiska.

Pazīstu daudzus no jums, arī tos, kuri aizbraukuši no valsts, jo citur ir labāka attieksme, man par to sāp sirds, un es zinu, kas jāizdara Saeimai, lai mūsu draugi un paziņas atgrieztos Latvijā un lai tie, kuri ir šeit, justos droši par nākotni, par darbu un ienākumiem. Valstij ikviens ir nepieciešams!

Tieši tādēļ ļoti ceru, ka mums visiem kopā un tieši kopā ar Edgaru Vorslovu izdosies pacelt augstākā līmenī arī cilvēku ar dzirdes problēmām dzīves līmeni. Jo šobrīd valstī ir vērojami jau pirmie attīstības uzlabojumi. Bet jādara vēl ļoti, ļoti daudz!

Saeimā ir vajadzīgi tādi cilvēki kā Edgars Vorslovs, kurš **kandidē no 16. saraksta Rīgā!** Un, ja mums ar Edgaru uzticēsieties, apsolu, ka neliksīm vilties. Tas ir ļoti svarīgi! ▲

Sagatavoja:
LNS Informācijas nodaļa

3. oktobrī pl. 17 "Rītausmā" Tikšanās ar Edgaru Vorslovu, Edgaru Tavaru un citiem 13. Saeimas deputātu kandidātiem

Ceļā uz zīmju valodas tulka profesiju

Ilva Cibuļska līdz šim vairāk bija zināma kā tulce Rīgas Internātvidusskolā bērniem ar dzirdes traucējumiem. Taču no pagājušā gada oktobra viņa strādā par tulci arī SIA “LNS Rehabilitācijas centrs”.

Ilva uzstājas arī ar melodeklamācijām LNS pasākumos, piemēram, šovasar amatiermākslas festivālā Valmierā, tāpēc nedzirdīgo sabiedrībai būtu interesanti tuvāk iepazīt Ilvas unikālo pieredzi ceļā uz zīmju valodas tulka profesiju. Sniedzam intervijas materiālu – Ilvas atbildes uz KS jautājumiem.

Kāda veidojas saskarsme ar mūsu cilvēkiem?

Priecājos, ka esmu nonākusi šajā vidē, jo jūtu – šis darbs ir mans dzīves aicinājums. Gadu biju prom, un tad sapratu, cik ļoti man tās pietrūkst.

Bet ģimenē man neviens nav no šīs vides, nav arī dzirdes problēmu. Man pašai par sevi brīnums, ka tagad zīmju valodā runāju gandrīz pilnīgi brīvi.

Bet tam visam ir diezgan sarežģīta vēsture. Kad biju mazāka, no 4. līdz 9. klasei ļoti smagi raustīju valodu. Runāju ar ļoti lielām grūtībām, vairākos no sabiedrības un vienauzdiem.

Biju ievērojusi uz ielas, ka ir cilvēki, kas runā ar rokām. Bet tolaik vēl nesapratu, ka viņi nedzird. Ļoti gribēju apgūt šādu runāšanu ar rokām, lai man nevajadzētu mocīties un runāt ar balsi.

Bet tad no 9. klases apmeklēju speciālistus, un manas runāšanas problēmas 2 gadu laikā gandrīz pazuda. Līdz ar to it kā aizmirsās arī vēlme iemācīties runāt zīmju valodā. Bet tikai līdz kādam brīdim!

Liktenīgie atradumi internetā

Kad man bija 20 gadi, smagi saslimu.

Nekam nebija spēka. Nevarēju uzkāpt pa kāpnēm, pazaudēju spēju dejot (pirms tam ar to nodarbojos). Varēju tikai gulēt gultā. Ārsts neveda nekādas cerības.

Tad kādu dienu, guļot gultā ar datoru rokās, pilnīgi nejauši uzgāju kādu mājaslapu par zīmju valodu. Un tad atausa atmiņā bērniības vēlme iemācīties šo valodu. Sāku skatīties videovārdnīcu un mācījos, jo tam daudz spēka vai enerģijas nevajadzēja.

Tas manī laikam pamodināja dzīvības spēkus. Sāku mācīties un nevarēju vairs apstāties. Pēc tam ieraudzīju arī paziņojumu, ka Latvijas Nedzirdīgo savienība aicina uz 3 mēnešu zīmju valodas kursiem. Sapratu, ka ļoti vēlos tur mācīties.

Mēģināju celties no gultas, ēst, pakustēties – vārdu sakot, cīnījos pati ar sevi, jo man bija radies jauns mērķis, kura dēļ vērts pacensties pārvarēt savu nevarēšanu.

Un te nu es esmu! Jaunā ideja mani izglāba. Izgāju kursus. Man labi padēvēs zīmju valoda, tāpēc iestājos SIVA un divos gados izmācījos par tulku.

Kādus ieguvumus redzat tulka darbā?

Tas palīdz pārvarēt bērniības kompleksus, ļauj būt sabiedrībā, uzstāties, kā personība augt. Man ir palaimējies – katru rītu ceļos ar

Tik dažādas ir situācijas un notikumi! Katra jauna diena kā zīmju valodas tulkam man ir jauns izaicinājums, jauns uzdevums.

smaidu, kas mani pavada visu dienu, jo daru to, kas sagādā gandarījumu.. Varu teikt, ka esmu laimīga, ka varu darīt to, kas man tik tiešām patīk.

Tevi izsauc, bet tu nezini, kas tevi sagaida! Vari censties, sagatavoties, bet viss var notikt pavisam citādi nekā iedomāts un gaidīts.

Palīdzot nedzirdīgajiem, esmu saskārusies ar situācijām un problēmām, kas man dod unikālu pieredzi un zināšanas, ko pēc tam varu izmantot pati savā personīgajā dzīvē

Tomēr pareizs ir sakāmvārds, ka katram darbam arī sava garoziņa. Jā, šis nav vieglākais no darbiem, bet negatīvo pieredzi pēc iespējas ātrāk cenšos aizmirst un iet tālāk uz priekšu.

Rīgā jūs neredz bieži, vai dzīvojat ārpus tās?

Pati esmu no Ogres, bet nu jau katru dienu arī Rīgā. Visvairāk izsaukumu ir Rīgas robežās. Līdz šim nav sanācis sastapt nedzirdīgos Ogrē. Bet, ja tādi ir, viņiem būtu noderīgi zināt, ka tur dzīvoju arī es, tāpat esmu zīmju valodas tulks, kurš viņiem var palīdzēt.

Kā jums izdodas apvienot darbu nedzirdīgo skolā un Rehabilitācijas centrā?

Rīgas skolā esmu tulks uz pusslodzi, trīs dienas nedēļā. Pēc Edgara Vorsklova pamudinājuma pieteicos darbā arī RC. To nenozēloju, jo gūstu jaunu pieredzi savā specialitātē. Domāju, ka palikšu pie šādas izvēles – darboties abās vietās. Tas dod dažādību un neļauj ieslīgt rutīnā.

Pastāstiet, lūdzu, par savu ceļu uz melodeklamāciju.

Pirmā saskare bija Raiņa vakarskolā, konkrēti Jolanta Znotiņa mani pievērsa šim nedzirdīgo mākslas žanram.

Tālāk jau mani uzrunāja Aldis Ādamsons un aicināja piedalīties melodeklamācijā. Pameģināju, un man iepatikās, pat ļoti. Tagad man ir liels prieks uzstāties LNS pasākumos ar melodeklamācijām.

Kādas dzīves vērtības un cilvēka rakstura īpašības vērtējat augstāk?

Beidzamo divu gadu laikā esmu kļuvusi par lielu kultūras mīļotāju. Tas laikam sākās pēc viena nostrādātā gada Latvijas Nacionālajā operā. Tur pieredzētais mani ļoti ietekmēja. Iepazīnu māksliniekus. Tagad arvien vairāk un biežāk apmeklēju klasiskās mūzikas koncertus, operas un teātra izrādes.

Par cilvēkiem: man ir svarīgi, lai cilvēks būtu viņš pats, nevis cenšas kādam līdzināties.

Visvairāk novērtēju godīgumu, labu un gaumīgu humora izjūtu, nesavtību un atklātību. Man nav pieņemama iedomība un divkosība. Augsti vērtēju to, ka cilvēki atbild par saviem vārdiem un solījumiem.

Ko darāt brīvajā laikā?

Brīvajos darba dienu vakaros aktīvi darbojos Ogres fitnesa centrā vai izskrienu pāris kilometrus tepat pa Ogres klusajām ieliņām. Sports man palīdz pārvarēt stresu, kas sakrājas dienas laikā, kā arī sagādā pozitīvas emocijas.

Man patīk labi atpūsties, bet laikam vairāk pie dabas, turklāt darot kaut ko aktīvu – peldoties, braucot ar velosipēdu.

Man ļoti patīk ceļot un gūt jaunus iespaidus par dažādām valstīm. Gribētu, lai tam būtu vairāk laika un iespēju. Divas reizes ar nedzirdīgajiem bija iespēja piedalīties nedzirdīgo nometnē Holandē un apmaiņas braucienā Itālijā. Joprojām ar lielu sajūsmu to atceros.

Paldies par interesantu sarunu un atbildēm! ▲

Zigmārs Ungurs

Sākumu lasiet 1. lpp. **“Tiekas Baltijas jaunieši”**

Unikāli bija tas, ka plašo un intensīvo programmu īstenoja paši jaunieši. Risinājās izglītojošas, atraktīvas un atļautīgas nodarbības, kultūras vakari, neparastas spēles, fiziskās aktivitātes, vakara pasēdēšanas un citi plānoti un arī neplānoti interesanti notikumi.

Jau pirmajā dienā jaunieši satuvinājās un ātri spēja savstarpēji saprasties caur iepazīšanās aktivitātēm.

Katru rītu bija rīta rosme, kas viņiem likās diezgan grūta, jo ikdienā ārpus projekta tās parasti nav.

Lai jaunieši vēl labāk iemācītos savstarpēji komunicēt, bija noorganizētas starptautisko zīmju nodarbības, kurās jaunieši apguva jaunas zīmes un bagātināja zināšanas par starptautisko zīmju izcelsmi, vēsturi un nozīmi nedzirdīgo sabiedrībā.

Trešajā dienā norisinājās neformālās izglītības aktivitātes, kuras vadīja brīvprātīgais lektors Arūnas Bražinskas no Lietuvas.

Jaunieši saņēma informāciju par nedzirdīgo kultūru, identitāti, izglītību, valodu, personības vērtību un citas zināšanas.

Darba grupās raisījās pārdomas, vai viegli būt nedzirdīgam un ko varam sniegt pārējai sabiedrībai un ko iegūstam no tās...

Katru dienu notika kultūras vakari. Lietuvieši prezentēja savas nedzirdīgo kultūras aktivitātes; igauņi lepojās ar strauju tehnoloģiju attīstību savā valstī. Savukārt latvieši parādīja, cik liela un kāda ir LNS.

Katra grupa prezentēja savu valsti un himnu, nedzirdīgo kopienas, tradicionālos ēdienus, tīpašas spēles utt. Aprīņojami, cik interesanti tas viss viņiem izdevās!

Jaunieši tika sadalīti 6 krāsu komandās – pa 5 katrā. Katra sacenšas ar katru. Neizpalika bez fiziskām aktivitātēm, kurās viņi neiedomājami pielietoja savus spēkus un gudrību. Katram bija cīņas spars un tieksme uzvarēt. Dažādas saistošas nodarbes notika brīvā dabā.

Radošās pašizpausmes iemaņu apguves 3 darbnīcās – Poēzija, Saskarsme un Foto – jaunieši varēja izpausties radoši, savas spējas izmēģināt praktiski un gūt iedvesmu to pilnveidošanai. Poēzijas darbnīcā lietu-

viešu grupas līderis **Arnoldas Matulis** jauniešus iepazīstināja ar poēzijas mākslu, vēsturi un to saikni ar nedzirdīgo kultūru. Bet Foto darbnīcu vadīja projekta koordinatore **Kristīne Krista Magone** – jaunieši radīja fotobildes saistībā ar nedzirdības tēmu.

Savukārt Saskarsmes darbnīcu vadīja projekta vadītājs **Ivars Kalniņš**.

Tajā jaunieši veidoja stāstījumus zīmju valodā par pasaulē nedzirdīgo zvaigžņu panākumiem un nedzirdīgo jauniešu nometnēm, kā arī guva ieskatu lietuviešu, igauņu un latviešu zīmju valodu salīdzinājumā.

Dalībniekiem bija arī iespēja pilnveidot savas starptautiskās zīmes.

Jaunieši apmeklēja arī Latvijas Nedzirdīgo savienību, kur iepazinās ar tās vēsturi, darbību un sasniegumiem, pēc tam Vecrīgā skatīja interesantus vēsturiskos objektus.

Pēdējā vakarā prieks par piepildītām dienām nometnē mijās ar skumjām par to, ka tik ātri jau jāatvadās, jo, lūk, sasniegti projekta mērķi un nometnes karogs jau nolaists... ▲

Projekta koordinatore **Krista Kristīne Magone:**

“Erasmus+” projekts man bija zināms – esmu jau

pedalējusies visādās apmācībās, mēģināju arī pati gatavot un iesniegt jaunus projektus, visādi gāja. Pateicos Ivaram Kalniņam, kurš šo darbu uzņēmās un projektu radīja.

Iesniegtais projekts, par spīti manām šaubām, tika apstiprināts un tagad sekmīgi arī realizēts.

Sākuma process nebija viegls, vajadzēja daudz domāt, kā labāk visu izdarīt. Bija daudz dažādu uzdevumu: meklēt viesu namu, ēdināšanas pakalpojumus, sastādīt programmu utt. Visādi gāja – gan kritumi, gan priecīgi brīži, bet viss bija tā vērts. Jo projekts deva man daudz, daudz jaunu zināšanu par Erasmus+ projektiem, kuros cilvēki patiešām var pilnveidot savas prasmes, jau iegūto zināšanu pielietojumu, kā arī praktiski apzināt savas spējas.

Paldies Ivaram Kalniņam, kurš man uzticējās un uzaicināja būt par projekta koordinatori, kas man bija kaut kas jauns!

Projekta vadītājs **Ivars Kalniņš:**

Rakstot šo projektu, sev uzdevu jautājumu, vai man būs laika citam dar-

bam. Vienlaikus ļoti gribējās palīdzēt jauniešiem un redzēt, kā viņi aug un attīstās.

Atceroties to laiku, kad aktīvi iekļāvos LNS norisēs un man apkārt bija daudz brīnišķīgu darbinieku, tostarp eksprezidents A.Pavilins, kurš daudz palīdzēja, lai es spētu pildīt savu misiju – veicināt un panākt jauniešu aktīvāku iesaisti LNS darbā. Un tā uz priekšu!

Projekta darbā bija pacēlumi un kritumi, kā jau tas notiek dzīvē. Man svarīgi ir tas, ka jaunieši apmierināti un gandarīti. Viņu laime un aizrautība mani iedvesmo.

Man ir milzīgs prieks par šo izdevušos projektu. Ar Kristīni sastrādāties bija viegli, viņa godam izturēja šo pārbaudījumu. Un vēl paldies Kristapam Legzdiņam, kurš sniedza palīdzīgu roku īstajā brīdī. **Galvenais, ko vēlos, – lai jaunieši, kaut ko darot, mācītos un garīgi augtu. Tas ir ļoti svarīgi!**

1.

Valmierieši ciemojas Daugavpilī

Valmieras domes atbalsts deva iespēju gandrīz 30 valmieriešiem doties pieredzes apmaiņā uz Daugavpils biedrību.

Pa ceļam tika apskatītas Kokneses pilsdrupas un Likteņdārzs (1. attēlā). Daugavpilī grupa pabija Skrošu un Šmakovkas muzejā.

Daugavpils biedrībā notika interesantas diskusijas un pārrunas par organizatorisko, izglītības un kultūras darbu, kas veicams abās biedrībās, kā arī par ciešāku sadarbību starp tām.

Otrajā dienā valmierieši apmeklēja Daugavas lokus – apskatīja Dinaburgas maketu un Vasargelišku skatu torni.

Grupa paciemojās arī Slutišķu Vecdicīnieku sētā un „Ošu mājās”, kur audzē vingļmežus. Visbeidzot pirms atgriešanās mājās tika izstaigāta arī Cesvaines pils apkārtnē. ▲

Rītausmas jaunieši atjauno izrādi

„Rītausmas” jauniešu deju kolektīvs augustā satikās 3 dienu nometnē, kur atjaunoja izrādi „Izdejoj valodu”.

Šo īpatnējo izrādi ar viņiem iestudējuši horeogrāfs no Londonas Kirils Burlovs un datormūzikas komponists Platons Buravickis.

Izrādi varēs noskatīties Nedzirdīgo dienā 29. septembrī Rītausmā. ▲

2.

Liepājā – šuj, cep un blenderē

Biedri darbojas ar vēl nepabeigtajiem baltajiem priekšautiem (2. attēlā). Tas nenotiek tik ātri, kā sākumā bija cerēts.

Savukārt kulinārijas nodarbībās kabaču laiviņas, pildītas ar malto gaļu, izdevās gardas diezgan īsā laikā. Tas pats jāsaka par smilšu mīklas ābolkūku, kas tika sagatavota vienkārši un ātri.

Kamēr cepās ābolmaize, sanākušie izmēģināja arī jauno blenderi un sagatavoja garšīgu smūtiņu no mellenēm, āboliem, banāniem, piena un piparmētrām. ▲

Kuldīdznieki apceļo Zemgali

Kuldīgas RB biedru grupa devās uz Zemgali – vispirms uz Īslīces pagastu Bauskas novadā.

Mūsas upes krastā tur atrodas alusdarītava “Bauskas alus” (3. attēlā). Pēc telpu apskates sekoja stāsts par produkcijas ražošanu un alus degustācija.

Tālāk grupa devās uz Ribbes dzirnavām. Dzirnavas labi saglabājušās līdz pat mūsdienām. Ekskursantiem tur pašiem bija jāizcep un jānobauda kliņģeri.

Tālāk ceļš veda uz Bauskas pili.

Pēdējais apskates objekts – Tērvetes dabas parks. Par to īpaši priecājās bērni. ▲

Zinību dienā Kuldīgā

Zinību dienā, 1. septembrī, Kuldīgas RB biedri kuplā skaitā pulcējās biedrībā uz pasākumu “Latviešu zīmju valoda – pagātne, tagadne un nākotne”.

Bija ieradusies vieslektore – SIA „LNS Rehabilitācijas centrs” (RC) Zīmju valodas attīstības nodaļas vadītāja Lilita Janševska.

Biedri uzzināja daudz interesantu faktu par tēmu – cik un kādas valodas un tradīcijas ir pasaulē un Latvijā, tostarp saruna notika arī par nedzirdīgo zīmju valodu, tās alfabēta vēsturi, par Latviešu zīmju valodas atzīšanas dienu, Zinību dienas atzīmēšanas tradīcijām un par speciālās izglītības iestādēm bērniem ar dzirdes traucējumiem Latvijā.

Vieslektore pastāstīja par RC Zīmju valodas attīstības nodaļas darbu un izdotajiem materiāliem latviešu zīmju valodas apguvei, kā arī par zīmju valodas apguves iespējām internetā. ▲

Alūksniešu ceļi vasarā

Kopā 16 ceļotgribētāji no Alūksnes grupas baudīja divdienu braucienu pa Latgales skaistākajām vietām.

Apskatīja Gaigalavas bāku (4. attēlā), kas atrodas Latvijas lielākajā ezerā – Lubānā. Uz kāpa augstajā bākā un vēroja dabu no skatu

3.

4.

laukuma. Varēja izmēģināt arī elektrisko velosipēdu.

Tālāk ceļš veda uz Līvānu stikla fabriku. Ceļotāji uzzināja fabrikas vēsturi, sākot ar 1887. gadu, uzzināja par stikla trauku ražošanu, apskatīja vairākus tūkstošus Līvānu stikla fabrikā ražotus stikla izstrādājumus.

Pēc tam – uz Sventes muižu un militāras kara tehnikas muzeju, kas iekārtots bijušajā grāfu Plāteru - Ziberģu Jaunsventes muižas saimniecības ēkā.

Pirmās dienas nobeigumā alūksnieši apmeklēja Daugavpils RB. Nakšņošana notika Lietuvas pierobežas pilsētā Zarasai.

Otrās dienas apskates objekts – Daugavpils skrošu rūpnīca. Varēja apskatīt vēsturisko ekspozīciju, skrošu liešanas cehu, bija iespēja izmēģināt skrotis rūpnīcas šautuvē.

Nākamais objekts – Šmakovkas muzejs. Varēja pat nogaršot!

Tālāk grupa devās uz mini Latgales Zoo ar vairāk nekā 75 dažādu sugu tropu dzīvniekiem, arī putniem, pērtiņiem, rāpuļiem un zivīm.

Ceļotāji uzkāpa arī Vasargelišķu skatu tornī, kur no 24 m augstuma var aplūkot gleznaino Daugavas loku ainavas (5. attēlā).

Pēdējais apskates objekts – Dinaburgas taka un pils Daugavas loku dabas parkā. ▲

Smiltenieši aizvada dienu Rīgā

18. augustā 25 cilvēki no Smiltenes biedrības apskatīja Rīgas Motormuzeju un Latvijas okupāci-

jas muzeju “ Stūra māja”.

Motormuzejā ekskursanti aizvadīja veselības 3 stundas un sīki izpētīja eksponātus (6. attēlā).

Pārsteigums bija par RAF daudzveidīgajām automašīnām.

Pēc tam grupa devās uz “Stūra māju”. Dalībnieki apskatīja pratināšanas kabinetus, pagrabu, ieslodzīto kameras, pastaigas laukumu.

Ekskursijas dalībnieki Doma laukumā satika “Lielos lāčus” jeb krāsaino lāču skulptūras Vecrīgā. Daļa biedru uzmeklēja Latvijas lāci un nobildējās ar viņu. ▲

Dienas centrs uzsāk sezonu

Dienas centrs “Rītausma” 4. septembrī svinīgi ieskandinājis rudens sezonas atklāšanu. No paša rīta virtuves nodarbībā tika sarūpēts svētku galds – čaklās saimnieces gatavoja gardas uzkodas un cepa ābolmaizi.

Tālāk sekoja svinīgā līnija parādes tērpos – tā kā kādreiz, dodoties uz skolu 1. septembrī (7. attēlā).

Centra vadītāja Gunta Birnīte kopā ar interešu pulciņa audzinātājām, skatot zvaniņiem, atklāja jauno rudens sezonu. Brīvā dabā tapa skaista kopbilde. Notika arī “mācību” stunda, kurā uz kļavu lapas bija jāuzrakstā vasaras spilgtākie piedzīvojumu mirkļi un jāpielīmē sava lapa kokam. ▲

APSVEIKUMS

*Brīnišķa ir saules vara,
Labi, ja tā sirdī spīd,
Kas ar sauli dzīvi vada,
Citus laimīgus tas dara.*

1. septembrī 90 gadu dzīves jubileju savas ģimenes un draugu kuplā lokā atzīmēja MIRDZA SOLOVJOVA – bijusī LNS Centrālās valdes, Rīgas 2. celtniecības skolas un kultūras nama “Rītausma” tulce 20 gadu garumā.

Mirdza zīmju valodu apguva jau bērnībā, sazinoties ar savu nedzirdīgo māsu Spodru, pēc tam pilnveidoja zināšanas Georga Porša vadītajosursos, patstāvīgi mācoties arī no biezās (sarkanās) zīmju valodas vārdnīcas.

Perfekti pārvaldot zīmju valodu, viņa pēc tam bija skolotāja daudziem jauniem tulkiem, kuri strādāja kopā ar viņu Rītausmā. Paldies par šo devumu!

Apsveicam dižajā 90 gadu jubilejā! Lai turas laba veselība, lai jauki ļaudis apkārt un notikumi, kas priecē!

LNS biedru grupa

Informēja: Gunta Birnīte, Dana Kalpiņa - Geida, Žanete Škapare, Inga Upesjūre, Anita Ceple, Ritma Egle, Ilze Jaunzeme.
Foto: Juris Ozoliņš, Inga Upesjūre, Anita Ceple, Airita Krasnā, Ilze Jaunzeme.

Vērtīgas dienas Turcijā

Jūlijā LNS pārstāves SANDRA GUTĀNE un VITA ALKSNE ar zīmju valodas tulci IEVU STRODI atgriezās no vasaras nometnes Turcijā. Sandra un Ieva, viena otru papildinot, par pieredzēto pastāstīja “Kopsolī”.

Kas tas bija par pasākumu, kurā piedalījāties Turcijā?

IEVA: Tā bija Erasmus plus projekta „It Takes Two” (no angļu valodas – „Tas ietver divus”) vasaras nometne Turcijas galvaspilsētā Ankarā. Mūsu semināra nodarbības tajā ietvēra divas galvenās tēmas – dzimumu vienlīdzība un cilvēki ar invaliditāti, kā arī perspektīvas darbā ar jauniešiem.

SANDRA: Tas bija negaidīts un pēkšņs piedāvājums – braukt uz šīm apmācībām. Patiecamies Ivaram Kalniņam – viņš pamanīja uzaicinājumu. No Latvijas turp varēja doties 2 personas ar asistentu. Apmācības notika angļu valodā, un mums ar Vitu, protams, bija nepieciešams surdotulks ar angļu valodas prasmēm.

Ievai milzīgs paldies par lielo darbu un pacietību. Viņa nenogurdināmi tulkoja visas lekcijas, diskusijas, palīdzēja arī komunikācijā utt.

Kā turki jūs uzņēma/sagaidīja?

IEVA: Ļoti organizēti – godam sagaidīja Ankāras autoostā, nogādāja līdz viesnīcai, kurā notika visas aktivitātes un dzīvošana. Mitināšanās apstākļi bija ļoti jauki. Viesnīcas numuriņi ērti, mājīgi, regulāri tika veikta uzkopšana, arī pasniegtie ēdieni garšīgi un lielā izvēlē. Tikai reizēm viesnīcas magnētiskās kartes nestrādāja – tas ir sīkums.

Kādas bija aktivitātes, un cik dienas tās notika?

SANDRA: Bijām noslogotas līdz vēlai naktij, agri jāceļas, jāpaēd brokastis un tūlīt jau arī sākās nodarbības, brīvā laika ļoti maz. Notika dažādu veidu lomu spēles, diskusijas, pieredzes apmaiņa, grupām jāizdomā pa tēmai teatrālam uzvedumam.

IEVA: Turcijā sabijām 8 dienas – 23 dalībnieki no 8 valstīm, un puse no tiem mācēja sazināties arī starptautiskajā zīmju valodā. Ar mums netradicionālām metodēm izrunājām un izzinājām ļoti smagas un sarežģītas tēmas (dzimumu, sieviešu, cilvēku ar invaliditāti vienlīdzība: tiesības, diskriminācija, pozīcija sabiedrībā, darba tirgū utt.).

Vai patika piedalīties?

SANDRA: Jā, bija ļoti interesanta un vērtīga apmācība starptautiskā līmenī. Laiks iet uz priekšu, un sabiedrība arī mainās. Mainās uzskati, uztvere, viedokļi, tāpēc visu laiku savas zināšanas jāpapildina ar jaunām idejām un atziņām! Priecēja tas, ka grupa ātri saliedējās un aktīvi darbojās visi. Notika spēles, etīdes, teātris, kurā atspoguļojās problēmas un to risinājumi. Vienkāršāk sakot – mācījāmies ar netradicionālām metodēm izrunāt, izzināt ļoti smagas un sarežģītas tēmas.

IEVA: Uzzināju daudz jauna, bija interesanti, iegūti jauni draugi, kārtīgi pasvīdu tulkojot, reizē uzlaboju savas angļu valodas zināšanas. Pilnveidoju sevi, sinhroni tulkojot no angļu valodas uz latviešu zīmju valodu un atgriezeniski.

Protams, tā bija arī burvīga iespēja pagūt divos kontinentos, turklāt uzturēties kūrortvalstī un paskatīties citu valstu paradumus, vairāk ielūkoties austrumnieciskos motīvos un pavērot musulmaņu ikdienas norises...

Vai Turcijā bijāt arī kādā ekskursijā? Kas pārsteidza?

SANDRA: Pēdējā dienā mūs veda nelielā ekskursijā pa Ankāras vecpilsētu uz slavenu tūristu piesaistes vietu pilsētā – prezidenta Mustafa Kemala Atatürka mauzoleju.

Ankarā dzīvo aptuveni 4 miljoni iedzīvotāju. Šī pilsēta pārsteidza mūs ar savu eiropiskumu, piemēram, gandrīz nebija manāmas sievietes nacionālajos melnajos apmetņos, bet vietējie jaunieši gērbjas tāpat kā citviet pasaulē. Uz ielas ļaudis ir laipni, viesmīlīgi un atsaucīgi.

Pēdējā vakarā viesnīcā vēl paspējām izbaudīt īstu turku pirti – hammāmu.

IEVA papildina: Atatürks ir viņu varonis, autoritāte, kas cīnījās par brīvu Turciju, karu nemīlēja, bet vēlējās aizsargāt savu valsti. Mauzolejs ir gigantisks, masīvs un grezns: ir godasardze, ekspozīcijas, ornamentī – iespaidīgi un interesanti!

Personīgi mani pārsteidza satiksme! Luksofori un gājēju pārejas ir tikai izskata pēc, bet

mašīnas tik brauc un brauc – ja gribi tikt pāri ielai, paskaties, kur lielāka sprauga starp mašīnām, mudīgi ej uz ielas, izstiep roku un tad ātri, ātri skriešus tai pāri, turklāt jāuzmanās no mopēdistiem!

Kas grib no sānu ieliņām tikt uz galvenās, tiem arī „jāķer” moments un burtiski jāspraucas ar „degunu” satiksmē! Apbrīnojami, bet avāriju nav un nenobrauc nevienu!

Kādi jums trijām gala secinājumi par nometnē organizētām aktivitātēm?

Ir par ko padomāt un ko spējam radoši pielietot. Šajā projektā gūtās atziņas pēc iespējas izmantosim savā darbā, dalīsimies ar jaunumiem sociālajos tīklos par to, kā mums veicas ar jaunu ideju ģenerēšanu un informācijas izplatīšanu, ko mūsu valsts dara un kas vēl jādara dzimumu vienlīdzības jomā un cilvēku ar invaliditāti tiesību aizsardzībā. Un ko mēs paši varam darīt! ▲

Interviju organizēja: Zigmārs Ungurs
Foto: no S.Gutānes personiskā arhīva

Mākslinieku kopa “Cerība”

KIJEVĀ

Šovasar Ukrainā, Kijevā notika XVI Starptautiskais nedzirdīgo mākslinieku plenērs “R+Я - Kijevas kastāņi”. Šogad pirmo reizi tam pievienojās Latvija un Moldova. Kopā bijām 13 dalībnieki – no Latvijas Santa un Roberts Kesefeldi.

Plenēra mērķis – nedzirdīgo mākslinieku atbalstīšana, viņu radošā devuma popularizēšana un sasniegumu aktivizēšana, sadarbības uzlabošana mākslas jomā, pieredzes apmaiņa un draudzības veidošana.

Apmeklējām, vērojām un savos darbos iemūžinājām Kijevas ievērojamākās vietas – mākslas, dabas un vēstures objektus noslēguma izstādei pēdējā dienā. Darbi pārsteidza mūs pašus un izstādes skatītājus ar izdomu, radošumu un skaistumu, parādot autoru īpašo redzējumu, katra unikālo vietu pārējo mākslinieku vidū.

Plenēra procesā ieguvām labu pieredzi par sadarbošanos, komunikāciju, pieredzes un

Par 13. Saeimas vēlēšanām – ir jāpiedalās!

2018. gada 6. oktobrī, sestdien, notiks 13. Saeimas vēlēšanas.

Tiesības piedalīties Saeimas vēlēšanās ir visiem Latvijas pilsoņiem, kuri vēlēšanu dienā sasnieguši 18 gadu vecumu.

Saeimas vēlētajiem drīkst balsot jebkurā vēlēšanu iecirknī Latvijā un arī ārvalstīs. Balsot varēs, tikai uzrādot LR pilsoņa pasi, kurai nav beidzies derīguma termiņš – pārbaudiet to! Par dalību vēlēšanās pasē iespēj zīmogu.

Vēlētājiem, kuram ir tikai personas apliecība, bet nav derīgas pase, no 2018. gada 24. septembra līdz 2018. gada 5. oktobrim jāņem vēlētāja apliecība vai jauna pase. Vēlētāja apliecību izsniegs bez maksas tajā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) teritoriālajā nodaļā, kurā izdota personas apliecība.

Vēlēšanu dienā vēlēšanu iecirkņi būs atvērti no pl. 7 līdz 20.

Uzmanību! Trīs dienas pirms vēlēšanām varēs nodot savu balsi glabāšanā tie vēlētāji, kuri nevarēs nokļūt iecirknī vēlēšanu dienā (piemēram, Rīgas RB biedri 6. oktobrī brauks pie igaunjiem pieredzes apmaiņā). Tas nozīmē – viņi var nobalsot jau 3 dienas iepriekš, un vēlēšanu dienā viņu balsis tiks ieskaitītas. Vēlēšanu iecirkņi, kur varēs nodot balsi glabāšanā, būs pašvaldībās, kur ir vismaz 7 500 balsstiesīgo.

Šāda iespēja būs trešdien, 3. oktobrī, no pl. 17 līdz 20; ceturtdien, 4. oktobrī, no pl. 9

līdz 12; piektdien, 5. oktobrī, no pl. 10 līdz 16.

Vēlētāji, kuri veselības stāvokļa dēļ nevar ierasties vēlēšanu iecirknī, kā arī šo vēlētāju aprūpētāji varēs balsot savā atrašanās vietā. Balsošanu vēlētāja atrašanās vietā **jāpiesaka no 1. līdz 6. oktobrim pl. 12** vēlētāja atrašanās vietai tuvākajā vēlēšanu iecirknī.

Ar partiju programmām, iesniegtajiem kandidātu sarakstiem, vēlēšanu iecirkņiem Latvijā un ārzemēs un citu informāciju var iepazīties 13. Saeimas vēlēšanu mājaslapā: www.cvk.lv

Uzmanību! Visi 13. Saeimas vēlēšanām vēltie raidījumi ar surdotulkojumu tiešraides režīmā būs skatāmi LTV interneta vietnē www.lsm.lv un tiks ievietoti arhīva sadaļā "Nedzirdīgajiem".

Vēlēšanu dienā – 6. oktobrī ar surdotulkojumu būs nodrošināti īpaši raidījumi. Sekojiet informācijai!

Piedalīties vēlēšanās ir ikviena savu valsti cenoša pilsoņa pienākums! ▲

Sākumu lasiet iepriekšējā lpp.

iedvesmas apmaiņu – bija spilgti redzams, ka krāsas radošajos darbos atrodas nemitīgā ritējuma.

Visas šīs dienas patiešām ir neaizmirstamas un radoši piepildītas.

ROJĀ

20. – 22. jūlijā skaistā vietā Rojā pie jūras norisinājās LNS mākslinieku kopas "Cerība vasaras plenērs ar gleznu un zīmējumu radīšanu brīvā dabā ar viesmākslinieku Alekseju Naumovu kā meistarklases vadītāju.

Plenērā piedalījās 9 mākslinieki, kuriem bija iespēja izbaudīt jūras dabu un to atainot radošos darbos ar savu skatījumu uz jūru, ostu un citām turienes ainavām.

Mēs gleznojām, kamēr glezna pabeigta, neņemot vērā to, ka var traucēt saule, vējš, kaijas, bērni. Bija jāpanāk, lai visas šīs lietas nevis traucē, bet palīdz, un tad rodās interesants rezultāts.

No sirds pateicos visiem Cerības biedriem un nebiedriem – Viktoram Baikovam, Rūdolfam un Robertam Kesenfeldiem, Agnesei Kišūnei un viņas meitai Zentai Kišūnei, Dāvim Martinsonam, Ievai Vilciņai un Emīlijai Balodei par dalību plenērā!

Bija silti, mīļi un redzams – visi jutās labi! Par to esmu gandarīta.

Pateicos pasākuma sponsoram **Baltijas Bērnu fondam**, Laurai Zeltiņai un īpaši LIELS PALDIES Rojas iedzīvotājam un organizatorei Laurai Kļaviņai, kā arī tulkam. ▲

Roberts Kesenfelds, S.Kesenfelde
Foto: Santa Kesenfelde

Atvieglojumi daudz bērnu ģimenēm!

Pagājušajā gadā videoziņā jau stāstījām, ka "3+ Ģimenes karte" ir valsts veidota atbalsta programma daudz bērnu ģimenēm, kurās ir vismaz 3 bērni. Arī LNS biedru vidū ir ģimenes ar 3 un vairāk bērniem.

Visiem ģimenē jābūt deklarētiem Latvijā, bet bērni var mācīties arī ārzemēs. Karte ir derīga tikai kopā ar pasi vai personas apliecību.

Šai programmai pievienojas arī vien vairāk valsts un privāto uzņēmumu. Tas nozīmē, ka viņi sniedz pakalpojumus vai preces kartes "3+ Ģimenes karte" īpašniekiem ar atlaidēm.

Uzņēmumu sarakstu, kas dod atlaides "3+ Ģimenes kartes" īpašniekiem, var redzēt interneta vietnē: www.godagimene.lv. Turpat ir arī pašvaldību saraksts: Valsts un pašvaldību atbalsts.

Šajā programmā ir būtiski jaunumi.

No 1. septembra skolēni un studenti no daudz bērnu ģimenēm var saņemt atlaidi 90% apmērā biļetei par braucienu reģionālā (starpilsētu) maršruta autobusā vai vilcienā.

Palielinātas atlaides arī pārējiem ģimenes locekļiem.

Pārējie daudz bērnu ģimenes locekļi saņem atlaidi 50% apmērā no vienas biļetes cenas vai 40% apmērā no abonementa biļetes cenas.

Atlaide ievērojami palielinājusies – daudz bērnu ģimeņu skolēni un studenti maksās tikai 10% no pilnas biļetes cenas, pārējie ģimenes locekļi pusi no biļetes cenas un 60% no abonementa biļetes cenas.

Lai saņemtu atlaidi, jāuzrāda "3+ Ģimenes karte" un personu apliecinošs dokuments (pase vai personas apliecība jeb eID karte) vai attiecīgi skolēna vai studenta apliecība.

Grozījumi paredz, ka turpmāk Latvijas valsts svētkos – 4. maijā, 11. novembrī un 18. novembrī – daudz bērnu ģimenes locekļi, uzrādot "3+ Ģimenes karti" un personu apliecinošu dokumentu vai attiecīgi skolēna vai studenta apliecību, varēs braukt pa Latviju bez maksas visos reģionālo (starpilsētu) maršrutu autobusos un vilcienos.

Kā pieteikties kartei? Pieteikuma veidlapa atrodama www.godagimene.lv, sadaļā "Piesakies kartei".

Iesnieguma veidlapu var aizpildīt arī papīra formātā Sabiedrības integrācijas fondā Rīgā, Aspazijas bulvārī 24, 3. stāvā.

Dzīvotāju ģimenes! Izmantojiet savas tiesības! ▲

Pasākumi biedrībās oktobrī

VALMIERĀ

2., 9., 16., 23., 30. 10 pl. 15,30 Dejas un kustības
4.10 pl. 14 Laikrakstu apskats
11.10 pl. 14 Derīgi padomi
18.10 pl. 14 Kas jauns nedzirdīgo pasaulē?
25.10 pl. 14 Ingas virtuve

DAUGAVPILĪ

2., 30. 10 pl. 13 Laikrakstu apskats
4.10 pl. 13 Info par nedzirdīgo dzīvi
9.10. pl. 13 IK "Nezinīši"
18.10. pl. 13 Sporta spēle
23. 10. pl. 13 Lekcija
25.10. pl. 13 Atpūtas pēcpusdiena "Būsim kopā"

ALŪKSNE

5., 16.10 pl.12 Informācijas diena
9.10 pl.12 IK "Soļos marš" – Galda spēles
12.10 pl.12 IK "Briedums" – Senioru atmiņu pēcpusdiena
19.10 pl.12 Nedzirdīgo ziņas
23.10 pl.12 Medicīniskā informācija

SMILTENĒ

4.10 pl.12 Laikrakstu apskats
11.10 pl.12 IK "Briedums" – Senioru atmiņas...
25.10 pl.12 Informācijas diena

RĪGĀ

3.10 pl.16,30 Senioru diena
6.10 Pieredzes apmaiņā uz Igauniju, Pērnavu
13.10 Viesi no Igaunijas, Tartu pieredzes apmaiņā
27.10 pl. 13 Jubilāru godināšana "Zelta briedums"
10., 17., 24., 31.10 pl. 14,30 Laikrakstu/žurnālu apskats

LIEPĀJĀ

2.,9.,16.,23.,30.10 pl. 12 Laikrakstu/žurnālu apskats
2.10 pl. 13 Atpūtas pasākums – Senioru diena

4.,11.,18.,25.,10 pl. 18 Deju nodarbība
9.10 pl. 11 Rokdarbi
11.10 pl. 11Kulinārija „Latvju senču ēdieni”
16.10 pl. 13 Jaunumi LNS mājaslapā un Kopsolī
23.10 pl. 14 Rokdarbi
25.10 pl. 11 Konditorija „Latvju senču ēdieni”

KULDĪGĀ

4.,11., 27.,10 pl. 10 Deju un kustību darbnīca
10.10 pl. 11 Sieviešu klubiņš
12.10 pl. 12 Informatīvā diena
22.10 pl. 12 Lekcija
28.10 pl. 12 Helovīna vakars

RĒZEKNĒ

2.,11.,10 pl. 13 Avīžu/žurnālu apskats
4.10 pl. 12 Ko mēs zinām, ko mēs atceramies?
09.10 pl. 13 "Gribam visu zināt!"
13.10 pl. 14 Nedzirdīgo diena Rēzeknē
16.10 pl. 12 Videofilmas
18.10 pl. 11 IK „Saimniecīte”
20.10 pl. 9 Izziņas brauciens „Iepazīsim Daugavpili!”
23.10 pl. 11 IK „Vissija”
25.10 pl. 11 „Par un ap senioru ikdienu”
30.10 pl. 12 Avīžu/žurnālu apskats

VENTSPILĪ

2.10 pl. 18 Senioru diena
4.,11.,10 pl. 11 Laikrakstu/žurnālu apskats
9.10 pl. 18 Pārrunas par nedzirdīgo dzīvi
16.10 pl. 18 Galda spēles
18.10 pl. 11 "Jaunumi pasaulē"
23.10 pl. 18,30 Pārrunas par nūjošanu
25.10 pl. 10 Kulinārija
30.10 pl. 18 Miķeļdiena

PLAVIŅĀS

20.10. pl. 12 "Ražas svētki"

Mīļi sveicam!

Oktobrī – zelta lapkrītī dzimušie savu apaļo un pusa-paļo gadu jubileju sagaida skaistā gadalaikā. Lai dabas skaistums mielo dvēseli, lai laba veselība, jauki ļaudis apkārt un vēl daudz priecīgu notikumu jūsu dzīves ceļā!

Dzīve tev mainīsies priekos un bēdās,

*Ceļi vēl kalnup un lejup sauks;
Neskati atpakaļ savas pēdas,
Ar ticību nākotnei pretī ej!*

Rīgas biedrībā

6.10 JŪLIJA DEPKOVSKA
12.10 ANDREJS KALNS
14.10 MARIJA PEREGRIMOVA
19.10 DAINIS KALVĀNS
19.10 ELVĪRA RINČA
24.10 ULDIS ĀRE
26.10 DACE KRŪKLE
27.10 OLGA ARAMINA
28.10 JŪLIJA NAVROCKA
29.10 ROMUALDA ĶEIRE
30.10 PĒTERIS LOČMELIS

Valmieras biedrībā

19.10 GUNĀRS VILDIŅŠ

Ventspils biedrībā

16.10 AFANASIJA MEREŠČENKOVA

Kuldīgas biedrībā

28.10 SARMĪTE BEHMANE-BERGMANE

ATVADU VĀRDI

Aizgājusi mūžībā ILGA LŪSE

22. 03. 1941. – 4. 09. 2018

*Liktenis steidzīgi Dzīves grāmatu šķir.
Ko cilvēki piemin,
Tas vēl starp dzīvajiem ir.*

Dzimusi Rīgā. Bērnībā apguva zīmju valodu no savas nedzirdīgās māsas Veltas. Vēlāk apmeklēja zīmju valodas kursus, saņēma apliecību kā kvalificēts tulks.

Ilga enerģiski, ar atvērtu sirdi strādāja par tulkus Rīgas Amatniecības vidusskolā (1991 – 2006). Tolaik tur kopā ar dzirdīgajiem mācījās pirmie nedzirdīgie/vājdzirdīgie audzēkņi, kuri savu tulkus piemin ar sirsnīgu pateicību.

Izsakām visdziļāko līdzjūtību aizgājējas māsām Veltai un Dzintrai, kā arī citiem tuviniekiem. Lai vieglas smiltis.

Piemin: Rīgas Amatniecības vidusskolas nedzirdīgie absolventi

Meklē garāžu

Pērku garāžu ar bedri Imantā vai Ilguciemā.
27172280 (SMS vai WhatsApp)

Nākamais numurs 19. oktobrī

Līdzjūtības

*Daudz darbiņu padarīts,
Daudz solīšu iztecēts, –
Lai nu mīļā Zemes māte
Pārklāj siltu seģenīti.*

Mūžībā aizvadīta Smiltēnes RB biedre **ANTOŅINA MELNŪDRE** (28.05.1941–21.08.2018).

Izsakām visdziļāko līdzjūtību aizgājējas vīram Uldim Melnūdrim un citiem draugiem.

Smiltēnes RB

*Dvēseles sveci nopūš
Skaudri vēji no visām pusēm –
Viens plandiens – un nodziest mūžs,
Apkārt mūžība klusē.*

Latvijas Nedzirdīgo savienības valde un SIA "LNS Rehabilitācijas centrs" izsaka dziļu līdzjūtību LNS Goda biedrei Lilitai Janševskai, māti, LNS biedri Regīnu Koļeņņikovu, mūžībā aizvadot.

***

Izsakām dziļu līdzjūtību Lilitai Janševskai, mātei aizejot mūžībā. Lai vieglas smiltis!

Darba kolēģes: Ilona, Agita, Velta